

SIVILOMBUDET

Ringerike kommune Fengselshelsetjenesten
Postboks 123 Sentrum
3502 HØNEFOSS

Vår referanse
2023/5312

Deres referanse
2024/2910

Vår saksbehandler
Johannes Flisnes Nilsen

Dato
13.03.2025

Svar på tilbakemelding fra helseavdelingen i Ringerike kommune om oppfølging av besøksrapport

Vi viser til brev fra Ringerike kommune 10. februar 2025, der kommunen orienterer om sin oppfølging av Sivilombudets anbefalinger gitt i rapport etter besøk til Ringerike fengsel 6.–8. februar 2024. Kommunen beskriver tiltak som er iverksatt og skal iverksettes som oppfølging av rapportens funn og anbefalinger (anbefaling nr. 25–39 i vår rapport).

1. Generelt om kommunens tiltak

Innledningsvis vil vi fremheve at helseavdelingen har gjennomført en heldagssamling der vår rapport var grunnlaget for en diskusjon om endring av rutiner og praksis for helseoppfølgingen i fengselet. Vi har merket oss at arbeidet med å gjennomgå og endre rutiner for viktige sider av helseoppfølgingen er kommet godt i gang, blant annet rutiner for å sikre mer ensartede helsekartlegginger og støttedokumenter for å sikre at viktige forhold som selvmordsrisiko og selvskading kartlegges systematisk.

Vi noterer oss også kommunens tiltak for å sikre forsvarlig medikamenthåndtering og det styrkede samarbeidet med kriminalomsorgen på dette området. Kommunen har også iverksatt systematisk registrering av avvik der timer hos spesialisthelsetjenesten avlyses på grunn av manglende personell til å gjennomføre fremstillingen.

Det er også positivt at man ved dialog med fengselet har fått i stand praktiske løsninger som gjør at taushetsbelagt helseinformasjon kan holdes fortrolig. Tiltakene omfatter utplassering av postkasser for direkte henvendelser fra innsatte til helseavdelingen, og disponering av rom med glassvegg fra kriminalomsorgen for fortrolige samtaler med innsatte der innsatte vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko.

Nedenfor gis noen utdypende merknader om kommunens oppfølging av anbefalingene om å styrke helsekartleggingen ved innkomst og helseoppfølgingen av isolerte innsatte.

2. Helsekartlegging

Sivilombudet har notert seg kommunens redegjørelse om tiltak for å sikre at kartlegging og vurdering av helsebehov gjennomføres senest innen 24 timer, også utenom helseavdelingens åpningstider.

Kommunen framholder at det er lite hensiktsmessig om annet helsepersonell i kommunen enn tilsatte i fengselshelsetjenesten skal gjennomføre innkomstsamtalen, og viser til at kvaliteten på innkkomsten ikke bør risikeres ved å sette et tidskrav som i noen tilfeller vil være umulig å innfri. Kommunen presiserer at akutte medisinske tilstander for pasienter som innsettes i fengselet utenom helseavdelingens åpningstider, kan håndteres av legevakt. Kommunen anslår at det er ca. 10–20 personer årlig som innsettes i fengsel på helgedager, når helseavdelingen er stengt.

Kommunen peker også på at helseavdelingen har en bakvaksordning med fengselslege som kan kontaktes på kvelder, i helger og på helligdager. Det vises også til at det pågår en høringsprosess om veileder for helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel, og at det vurderes som fornuftig å avvente en betydelig endringsprosess som å endre arbeidstidsbetingelsene til ansatte i helseavdelingen, til Helsedirektoratet har konkludert. Ombudet forstår kommunen slik at man foreløpig vil avvente tiltak som kan sikre at alle innsatte får en helsekartlegging senest innen 24 timer.

Vi merker oss disse påpekningene, og understreker betydningen av at kommunale helse- og omsorgstjenestene i fengsel sikres rammebetingelser som gjør dem i stand til å utføre oppgaver som er fastsatt i internasjonalt anerkjente minstestandarder om helseoppfølging av innsatte.

I denne sammenhengen ber vi kommunen om å merke seg at Europarådets torturforebyggingskomité (CPT) etter sitt besøk til Norge i 2023 rettet skarp kritikk mot dimensjoneringen av helsetilbudet til de innsatte i norske høysikkerhetsfengsler.¹ CPT uttrykte blant annet “serious misgivings about the overall organisation and coordination of healthcare services in Norwegian prisons.”² Komiteen kom med en rekke anbefalinger til norske helsemyndigheter for å bedre situasjonen, blant annet

“by (...) increasing the presence of nurses in prisons to ensure the presence of nurses in prison on a daily basis, including during the late afternoons, evenings and at weekends, and that their absences are covered.”³

Komiteen var også kritisk til svake prosedyrer for helsekartlegging og det ble påpekt at mange innsatte ble undersøkt først mange dager etter ankomst, og at flere ikke var undersøkt av lege. Kartleggingen var begrenset til en innkomstsamtale, og det ble ikke gjennomført en rutinemessig medisinsk undersøkelse. Komiteen framholdt at dette blant annet var problematisk der innsatte er påført skader som følge av maktbruk ved pågrep, og uttalte at

“It is impossible to overemphasise the importance of medical screening of newly arrived prisoners, particularly for recording injuries in good time, to prevent the

¹ Europarådet torturforebyggingskomité, rapport etter besøk til Norge 21.–31. mai 2024, CPT/Inf (2025) 03. Se lenke her: <https://rm.coe.int/1680b37399>

² Rapportens side 36, avsnitt 109.

³ Rapportens side 36, avsnitt 109.

spread of transmissible diseases and to assess the risk of suicide and self-harm on admission.

In light of this, the Committee recommends again that the Norwegian authorities take the necessary measures to ensure that all newly admitted prisoners are physically examined by a medical doctor, or a fully qualified nurse reporting to a doctor, as soon as possible, and no later than 24 hours after their admission.”⁴

Norske myndigheter skal innen seks måneder fra rapportens dato (27. januar 2025) svare komiteen på hvordan rapporten vil bli fulgt opp.

3. Helseoppfølging av isolerte innsatte

Sivilombudet merker seg den viktige erkjennelsen fra kommunens side om behovet for å styrke arbeidet med helseoppfølging av isolerte innsatte. Kommunen gir uttrykk for at oppfølging av isolerte innsatte har høy prioritet, og at de allerede er godt i gang med å endre praksis og rutiner på dette viktige området.

Kommunen beskriver på en god måte hvordan helseavdelingens ansatte skaffer seg oversikt over innsatte som er isolert. Vi har særlig merket oss helseavdelingens arbeid med å sikre oversikt over innsatte som velger å isolere seg selv på fellesskapsavdelingene. Kommunen melder også tiltak for bedre dokumentasjon av vurderingene som gjøres ved oppfølging av isolerte og tiltakene som settes inn. Videre har kommunen gjennom endringsarbeidet i større grad rettet søkelyset på innsatte som av ulike årsaker er isolert uten at det er fattet vedtak om dette. Som kommunen påpeker risikerer slike innsatte å «falle utenfor systemet», selv om de kan være utsatt for fysiske og psykiske skadevirkninger.

Vi har merket oss kommunens erfaring om at helseoppfølging av isolerte innsatte er et område med stor variasjon og kompleksitet. Kommunen påpeker at det oppleves vanskelig å utarbeide rutiner som sikrer en oppfølging av isolerte som er i tråd med føringene fra Sivilombudet og Helsedirektoratet. Daglig tilsyn av alle isolerte er ifølge kommunen et urealistisk mål.

Igjen understreker ombudet at oppfyllelse av internasjonale minstestandarder om helseoppfølging av innsatte forutsetter at tjenestene har rammebetingelser som gjør dette mulig. Ombudet fastholder sin anbefaling om at alle innsatte som er isolert store deler av døgnet bør ha daglig tilsyn av helsepersonell. Vår forståelse er at Helse- og omsorgsdepartementet har slått fast at innsatte som er utelukket fra fellesskapet med andre innsatte store deler av døgnet, daglig må følges opp av helsepersonell, og at dette allerede følger av det generelle lovfestede forsvarlighetskravet.⁵ Kommunen bes om å merke seg dette.

⁴ Rapportens side 36-37, avsnitt 110 flg.

⁵ Gjengitt i Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat om endring i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven, 2. februar 2023, side 87.

4. Avslutning

Vår gjennomgang av kommunes beskrevne tiltak viser at kommunen har iverksatt en rekke viktige tiltak for å følge opp rapporten. Selv om det på flere områder gjenstår viktig endringsarbeid, er ombudet fornøyd med tiltakene som er iverksatt så langt, og de skisserte planene for det videre arbeidet med rapporten.

Vi avslutter med dette oppfølgingen av den delen av besøket som direkte gjelder Ringerike kommunes ansvarsområde.

Har dere spørsmål eller behov for avklaringer, ta kontakt med seniorrådgiver Tonje Østvold Byhre: tby@ivilombudet.no, tlf.: 411 050 94.

For sivilombudet

Helga Fastrup Ervik
avdelingssjef

Johannes Flisnes Nilsen
spesialrådgiver

Dette brevet er godkjent etter gjeldende interne rutiner og har derfor ikke håndskrevet underskrift.

Kopi til:

RINGERIKE FENGSEL	Postboks 694	4302	SANDNES
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	Postboks 8011 Dep	0030	OSLO
HELSEDIREKTORATET	Postboks 220 Skøyen	0213	OSLO